

Лункіна Т. І.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
фінансів і кредиту, Миколаївський національний
аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

Криницька В. О.,
студентка групи Б 6/1,
Миколаївський національний аграрний
університет, м. Миколаїв, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Важливим напрямом діяльності сільськогосподарських виробників є вдосконалення системи показників і класифікації витрат виробництва продукції сільського господарства в умовах ринкової економіки. У статті розкрито сутність і методи вдосконалення управління витратами. Наведено основні принципи групування класифікації витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, запропоновано модель управління витратами на сільськогосподарському виробництві.

Ключові слова: сільське господарство; виробництво; витрати; собівартість; управління витратами; урожайність; продуктивність.

Постановка проблеми. Усі сільськогосподарські підприємства під час виробництва продукції намагаються реалізувати економічні інтереси й цілі, а саме мінімізувати витрати й отримати максимальний прибуток. Проте в процесі виробництва продукції сільського господарства нерідко виникають збитки, до яких підприємство має бути готовим, і в цьому випадку прагнення до максимального прибутку трансформуються в бажання мінімізувати збитки. Як наслідок, мінімізація витрат виробництва – це засіб підвищення прибутку чи мінімізація збитків, тобто забезпечення стабільності і стійкості стану підприємства аграрної галузі в ринковій економіці.

Істотним напрямом діяльності сільськогосподарських виробників є вдосконалення системи показників і класифікації витрат виробництва сільськогосподарської продукції в умовах ринкової економіки. Для сучасних товаровиробників актуальним є пошук напрямів не тільки за рахунок скорочення витрат виробництва, а й шляхом забезпечення раціонального використання ресурсів, попередження нецільового використання коштів, і саме в цьому полягає особлива роль оптимізації управління витратами як способу підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження економічної сутності витрат виробництва, їх класифікації та оптимізації набуває дедалі більшого значення в сучасних умовах господарювання, тому ця тема розглядається в працях як вітчизняних, так і закордонних учених.

Н. Тлукчевич досліджує питання методики обліку витрат і калькулювання собівартості за змінними

витратами в сільському господарстві. Автор вважає, що саме від ефективної системи обліку витрат залежить вибір оптимальних варіантів та ефективність прийняття альтернативних варіантів управлінських рішень, що впливає на рівень показників, які характеризують діяльність суб'єкта господарювання та дозволяє вибирати оптимальну цінову та збутову політику й, відповідно, управляти фінансовими результатами [6].

Г. Рябенко окреслює підходи до формування витрат виробництва та методології їх дослідження, що дасть можливість ефективно використовувати ресурси підприємства, а відтак здійснювати глибокий аналіз процесів та явищ, які негативно впливають на господарський процес діяльності підприємства [5].

Т. Остапенко, проаналізувавши сучасні особливості організації контролінгу витрат у сільському господарстві, вважає, що в Україні може активно використовуватись сільськогосподарськими підприємствами аутстафінг для зниження витрат. Аутстафінг скорочує роботу на ведення документообігу; під час використання послуги аутстафінгу на підприємствах спостерігається покращення якості виконання роботи, значно зростає рівень керованості персоналом, відпадає потреба тримати в штаті недбалих працівників [4].

С. Федун звертає увагу на особливості системи управлінського обліку та його впровадження на функціонуючих вітчизняних підприємствах [7].

Отже, багатоплановість досліджень із запропонованої теми визначає її актуальність.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження й обґрунтування системи показників і класифікації витрат на основі оптимізації управління вит-

ратами для підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах упровадження міжнародних стандартів величезну роль відіграє наскрізний характер системи показників, які дозволяють установити кількісний взаємозв'язок рівнів витрат по вертикалі.

Для об'єктивної оцінки формування рівня витрат виробництва продукції сільського господарства необхідне дослідження процесів формування витрат виробництва окремих її видів на рівні сільськогосподарських виробників. Необхідно, щоб кожне сільськогосподарське підприємство для управління витратами проводило аналіз господарської діяльності, де в ролі необхідних і взаємодоповнювальних джерел інформації виступала б організація фінансового та управлінського обліку.

У ролі основних напрямів формування дієвої системи управління витратами, метою якої є максимі-

зація прибутку (мінімізація збитків) в умовах ринкової економіки, є:

- трансформація структури управління сільськогосподарським підприємством, для чого треба створювати центри відповідальності за витратами;
- розрахунок і обґрунтування фінансово-економічних моделей функціонування центрів відповідальності;
- введення системи контролінгу (управлінського обліку);
- розробка моделі розрахунку управлінського прибутку на основі показника маржинального доходу [3].

На кожному підприємстві для успішного управління витратами необхідно застосовувати систему показників обліку та аналізу на всіх етапах організації виробництва (рис. 1).

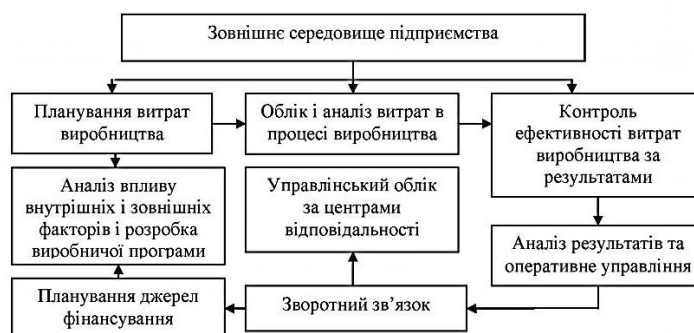

Рис. 1. Модель управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [3].

Для своєчасного управління витратами необхідно організувати облік витрат за елементами та статтями витрат, центрів відповідальності, у розрізі об'єктів обліку, оперативно обчислювати витрати ресурсів за видами й собівартістю продукції в певному проміжку часу для зіставлення їх із плановими показником задля виявлення відхилень і своєчасного пошуку напрямів впливу на процес виробництва.

Утілення в життя всіх названих напрямів удосконалення системи управління витратами виробництва вимагає відповідної їх класифікації згідно з певними ознаками.

Оскільки кожне угруповання витрат виробництва засноване на тому, що деякі їх види мають різний характер формування та способи зниження, тобто неоднакову еластичність стосовно ринкових і виробничих умов, різний ступінь керованості й невизначеності, класифікація витрат повинна враховувати ступінь їхнього реагування на ті чи інші управлінські рішення.

Вітчизняний і зарубіжний досвід дозволив сформулювати основні принципи групування класифікації витрат (рис. 2).

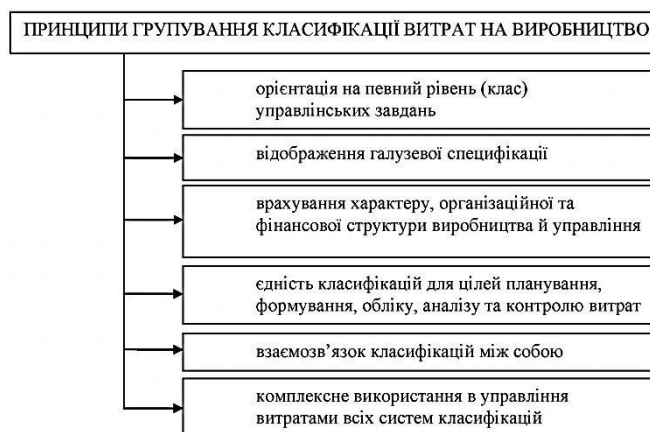

Рис. 2. Основні принципи класифікації витрат на виробництво сільськогосподарської продукції

Джерело: узагальнено автором на основі матеріалів [1; 2; 5].

Загалом система формування витрат складається з декількох взаємопов'язаних підсистем і напрямів планування, формування, обліку, аналізу та контролю витрат.

Кожне сільськогосподарське підприємство насамперед вибирає для себе способи класифікації затрат, оскільки саме це надалі визначить види й рівень планових і фактичних витрат на виробництво, за якими будуть прийматися відповідні управлінські рішення.

Виходячи зі світового досвіду, необхідно виділити життєвість і ефективність ринкового механізму в забезпеченні збалансованості економіки, в раціональному використанні трудових, фінансових та матеріальних ресурсів, у створенні гнучких виробництв.

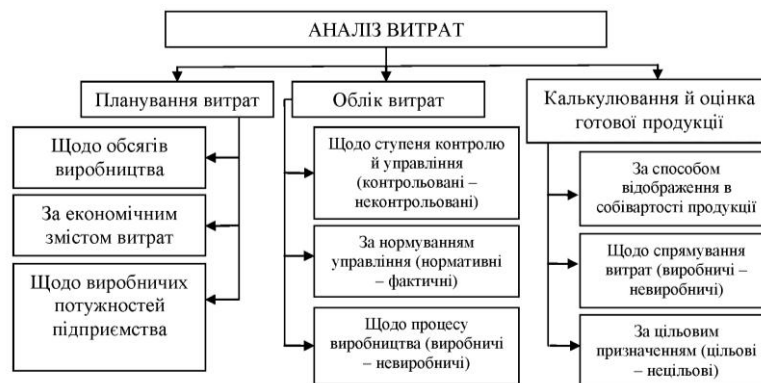

Рис. 3. Схема управління витратами в сільськогосподарському виробництві

Джерело: побудовано автором.

Одним з основних напрямів удосконалення обліку витрат і калькуляції собівартості сільськогосподарської продукції є розробка науково обгрунтованої номенклатури калькуляційних статей.

Номенклатура статей має важливе значення для виявлення реальних причин відхилення фактичної собівартості від планової. А це сприяє прийняттю найбільш ефективних управлінських рішень щодо недопущення перевитрати праці, матеріальних і фінансових ресурсів і залучення у виробництво невикористаних внутрішньогосподарських резервів подальшого зниження собівартості продукції [5].

Істотним недоліком нинішньої номенклатури є значне укрупнення витрат, об'єднаних в окремі статті витрат, що відображають різні виробничі процеси. Так, наприклад, до статті «Роботи та послуги» рекомендується відносити витрати з використання автомобільного та вантажного транспорту, живої тягової сили, тракторного парку в частині виконання транспортних робіт, витрати з експлуатації яких мають неоднакову питому вагу в собівартості виробленої продукції. Крім цього, за цією статтею враховують вартість наданих послуг окремо за галузями такими виробництвами, як електро-, тепло-, водо-, газопостачання, а також витрати з експлуатації холодильних установок (наприклад, у виробництві молока).

У результаті знижуються контрольні-аналітичні функції облікової інформації в системі управління процесом формування собівартості продукції як рослинництва, так і тваринництва.

Точність обчислення собівартості значно залежить від обгрунтованості методики розподілення витрат

Для більш досконалої класифікації витрат необхідно виділити три основні підсистеми (спрямування) формування витрат:

- витрати, що використовуються для калькулювання та оцінки готової продукції;
- витрати, що є підставою для планування;
- витрати, що використовуються в системі контролю, регулювання та координації.

Кожен із перелічених напрямів вимагає своєї класифікації витрат. Виходячи з цього, для використання найбільш прийнятної саме для цього підприємства класифікації витрат можна запропонувати таке групування витрат у рамках пропонованих підсистем (рис. 3).

між видами продукції. Так, наприклад, у рослинництві недосконалий порядок калькулювання собівартості продукції однорічних і багаторічних трав. Недоліком є те, що всі виробничі витрати, пов'язані з передпосівної обробкою ґрунту, посівом, доглядом за посівами та збиранням врожаю розподіляються між окремими її видами відповідно до встановлених коефіцієнтів. Отримана таким шляхом собівартість продукції є величиною більш-менш умовною і не відображає реальних витрат підприємства на її виробництво.

Для підвищення достовірності та наукової обгрунтованості калькуляції собівартості сільськогосподарської продукції треба застосовувати такі способи розподілу загальних технологічних витрат, які забезпечують найбільш тісний зв'язок між рівнем собівартості окремих видів сполученої продукції та величини, що визначають витрати на її виробництво. Ця проблема повинна вирішуватися шляхом постатейного розподілу витрат між сполученою продукцією, за якого враховується технологічна й економічна залежність собівартості продукції сільського господарства від рівня витрат за окремими калькуляційними статтями, наприклад, у тваринництві витрати на корми варто розподіляти між молоком та приплодом відповідно до нормативних вимог до витрачання кормів у кормових одиницях на виробництво молока та приплоду.

Висновки. У підсумку потрібно звернути увагу на те, що чинна методика калькуляції собівартості продукції сільського господарства не враховує її якісні параметри. У результаті цього знижуються

аналітичні функції облікової інформації, особливо під час порівняльного аналізу, а також об'єктивність оцінки результатів діяльності підприємства та його підрозділів. Якість продукції треба враховувати щодня, а не тільки під час складання звітних калькуляцій її собівартості. На підприємстві необхідно організувати первинний облік так, щоб він точно відображав якість виробленої та реалізованої продукції, сприяв установленню об'єктивних взаємовідносин між підприємствами. Для підвищення якості продукції треба запровадити комплексну систему управління її якістю на рівні кожної стадії виробничого процесу.

Подальші дослідження повинні торкатися, у першу чергу, достовірності даних, у тому числі й про

витрати підприємства, для прийняття управлінських рішень. Управління сучасною організацією в умовах ринкової економіки вимагає дедалі більшої оперативності. Якщо в керівника організації виникають проблеми (наприклад, для ухвалення рішень не вистачає деталізованої та потрібним чином згрупованої інформації про витрати й доходи), це означає, що виникла необхідність у проведенні робіт з автоматизації обліку. Автоматизація обліку витрат у сільському господарстві дозволить максимально точно і своєчасно враховувати витрати, не припускаючись помилок, а також максимально швидко й точно калькулювати собівартість продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Н. М. Сутність та класифікація витрат підприємства / Н. М. Бондаренко, О. Д. Безкоморна // Вісник Дніпропетровського університету. – 2014. – Т. 22, вип. 8(2). – С. 111–116.
2. Должанський А. М. Місце і значення класифікації витрат для виробничого процесу / А. М. Должанський, Є. П. Петлюха // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 222–228.
3. Мамаєва У. Вдосконалення управління витратами – основний резерв зниження собівартості продукції сільського господарства [Електронний ресурс] / У. Мамаєва – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/>.
4. Остапенко Т. М. Аугстафінг як можлива форма організації контролінгу витрат в сільському господарстві / Т. М. Остапенко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2014. – Вип. 1(2). – С. 236–241.
5. Рябенко Г. М. Щодо економічної сутності витрат та їх класифікації / Г. М. Рябенко, Ю. С. Резніченко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6(44). – С. 319–321.
6. Тлучкевич Н. В. Застосування методики обліку змінних витрат в сільському господарстві / Н. В. Тлучкевич // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(2). – С. 271–276.
7. Федун С. С. Управлінський облік в системі управління витратами молокопереробних підприємств / С. С. Федун. // Актуальні проблеми економіки : науково-економічний журнал. – 2008 – № 8. – С. 214–219.

Лункина Т. И., Криницкая В. О.,

Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

Оптимизация управления расходами как способ повышения эффективности сельскохозяйственного производства

Важным направлением деятельности сельскохозяйственных производителей является совершенствование системы показателей и классификации затрат производства продукции сельского хозяйства в условиях рыночной экономики. В статье раскрыта сущность и методы совершенствования управления затратами. Приведены основные принципы группировки классификации затрат на производство сельскохозяйственной продукции, приведена модель управления затратами на сельскохозяйственном производстве.

Ключевые слова: сельское хозяйство; производство; расходы; себестоимость; управление затратами; урожайность; производительность.

Lunkina T. I., Krinitskaya V. O.,

Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

Optimization of management costs as a way to increase agrarian production

An important activity of agrarian producers is improvement of performance and classification of costs of production in conditions of market economy. The article reveals the essence and methods of improvement of cost management. The basic principles of expenditure on agrarian production classification are given. The model of cost management of agrarian production is proposed.

Keywords: agriculture; production; cost; cost management; productivity; efficiency.

Рецензенти: Кузьменко О. Б., д-р екон. наук, професор;

Яремко Ю. І., д-р екон. наук, професор.